

3. Краснощок І. П. Особливості системи виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка*. 2011. № 93. С. 83-88.
4. Мануйлов Є. М. Філософський аналіз моральної відповідальності соціального суб'єкта. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. Харків: Право, 2012. Вип. 8. С. 3-8.

НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Полянська К. С.

Викладач кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова

В умовах сучасних суспільно-політичних загальнодержавних та світових реалій формування міжнаціональної культури спілкування студентів є необхідним аспектом забезпечення студентської спільноти від негативних явищ та непрогнозованих проявів міжнаціональної ворожості у комунікативному просторі медичних закладів вищої освіти. Актуальність проблеми формування міжнаціональної культури студентів-медиків посилюється світовими тенденціями до прояву антисуспільної поведінки з боку учнів та студентів на фоні психологічного перевантаження протягом освітнього процесу. Глобалізація суспільних процесів характеризується економічною, культурною, політичною інтеграцією та уніфікацією. Основними їх рисами є посилення взаємозалежності країн і народів; поширення спільних для всього людства технологій, культури, ідей, ціннісних орієнтацій, стандартизація законодавства; розподіл праці, міграція капіталу, людських та виробничих ресурсів в глобальних масштабах, виникнення спільних для світового співтовариства проблем (економічних, екологічних, політичних тощо) [1, с.61]. У масовій свідомості, світових засобах інформації все частіше наявні расистські стереотипи, прояви ксенофобії, радикалізму, що проявляється використанням ворожих закликів та поширенням нетерпимості. Історичні етнокультурні конфлікти є причинами нинішніх політичних, економічних проблем у світовому комунікативному просторі. Зростає частотність терористичних актів, екстремістських проявів, насилля. Не поодинокість однобокого мислення, фанатизму у міжнаціональних питаннях, нездатність до компромісу та толерантного ставлення до представників інших культур деформує особистісне становлення студентської молоді, що є свідком та учасником світових політичних подій. Всі ці проблеми вказують на необхідність формування міжнаціональної культури спілкування особистості. Проблематику формування міжнаціональної культури особистості висвітлюють у філософському (В. Тишков, Ю. Римаренко), соціологічному (Н. Паніна, О. Швачко), кроскультурному (Д. Беррі, Аїп Пуртінга, М. Сігалл, П. Дасен), психологічному (Г. Солдатова, О. Шаук), педагогічному (І. Зязюн, О. Корніяка, І. Мигович) аспектах. Проблематику освітньої діяльності з іноземними студентами в умовах закладу вищої освіти досліджують М. Вейт, М. Гасанов, Е. Гарунов, Е. Маматказіна . Питання співвідношення та взаємодії мислення та культури знайшли відображення в книзі М. Коула і С. Скрібнер "Мислення і культура". Цим питанням присвячені також дослідження Леві-Стросса, Леві-Брюля та інших дослідників. Спілкування є найважливішим

професійним інструментом в різних видах діяльності, що було доведено в дослідженнях Н. Кузьміної, В. Кан-Калика, А. Щербакової та ін. Відомі вітчизняні та зарубіжні вчені (О. Безкоровайна, І. Бех, Я. Береговий, Г. Ващенко, Т. Гончарук, О. Киричук, А. Сидоренко, О. Сухомлинська, В. Тишков та інші) у своїх працях приділяють значну увагу питанням інтеграції в культуру світу. Окремі концепції зарубіжних авторів відображають освітні стратегії в полікультурному світі – мультиетична освіта (Д. Бенкс), мультикультурна освіта (Я. Пей, Р. Люсієр), міжкультурна освіта (Г. Ауенхаймер, П. Бателаан, В. Ніке), глобальна освіта (Р. Хенві), школа діалогу культур (В. Біблер), складнокультурний підхід (В. Тишков), освітній мультикультуралізм (М. Уолцер), розроблені окремі напрями проблеми виховання культури міжнародного спілкування (З. Гасанов), багатокультурної освіти (Г. Дмитрієва), педагогіки та психології толерантності (А. Асмолов, Д. Леонтєв, А. Орлов, С. Братенко, А. Параш, В. Тишков, С. Бурдіна, І. Зязюн, І. Іванюк, В. Калашин, О. Сухомлинська). Не зважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень щодо культури спілкування, детальнішого дослідження потребує питання формування міжнародної культури спілкування майбутніх лікарів, що навчаються у полікультурному студентському середовищі, та проблема формування комунікативної культури іноземних студентів як фахівців.

Метою статті є висвітлення наукових засад формування культури міжнародного спілкування іноземних студентів в освітньому просторі медичних закладів вищої освіти

Формування міжнародної культури спілкування іноземних студентів в освітньому просторі медичних закладів вищої освіти передбачає формування протягом освітнього процесу розвиненої, толерантної, освіченої та відкритої у спілкуванні з різноманітними культурами особистості, поваги до власної культури та поваги до культури інших народів за допомогою засобів матеріальної й духовної культури.

Філософія розглядає процес розвитку і функціонування міжнародних взаємин на трьох основних рівнях. Перший рівень – це процес об'єктивної саморегуляції, що відбувається на основі функціонування міжнародних відносин, свободи взаємовідносин, спілкування суб'єктів етносуспільного буття, свободи вибору етносом, етнічною індивідуальністю свого власного розвитку, зокрема організації в економічній, соціально-політичній і духовній сферах життєдіяльності суспільства, форм реалізації свого внутрішнього потенціалу. Другий рівень – регулювання процесів здійснення міжетнічних взаємин інститутами і засобами громадянського суспільства. До цього рівня належить державне регулювання процесів розвитку полікультурного буття, що безпосередньо впливають на розвиток міжнародних відносин. Третій рівень регулювання здійснюється на основі внутрішнього саморегулювання особистістю свого соціального потенціалу, його самореалізації. Усі три рівні функціонування розвитку етносуспільного буття мають реалізувати себе в діалектичній єдності. Їхній оптимальний вплив на міжнародне спілкування, регулювання і саморегулювання його розвитку відбувається в результаті багатогранного і всебічного розвитку кожного рівня, різноманітності їх проявів [2, с. 296].

Психологи вивчають міжособистісні відносини на рівні спілкування. Тут показником слугують установки на особистісні контакти з людьми іншої національності. Психологи вивчають варіабельність психологічних характеристик і за-

кономірностей. Психологічні закономірності важливі, при цьому поведінка людей розглядається не тільки через учинки, але й через факти свідомості, сприйняття дійсності – погляди, уявлення, установки, орієнтації, цінності.

В етносоціології при вивченні міжнаціональних відносин в центрі уваги знаходиться поведінка людей різних національностей у сфері міжнаціональних взаємодій. Етносоціологія тримає у полі зору й інші види взаємодії, тому включає у вивчення також ставлення до цінностей, норм іншої культури, готовність до адаптації і міжкультурну взаємодію. Етнополітика має такі функції:

- функція забезпечення специфічних потреб різних етнонаціональних груп у сфері мови, національної культури, традицій;
- функція стабілізації міжетнічних відносин, що передбачає настанову на згоду й міжетнічний консенсус, розв'язання міжетнічних колізій та конфліктів на базі взаємного врахування інтересів та виключення конфронтації з арсеналу взаємодії народів, свідомий вибір конфліктуєчими сторонами діалогу як форми вирішення суперечливих питань;
- функція формування культури міжнаціонального спілкування. Етнополітика забезпечує моделювання і прогнозування етнополітичних ситуацій, що можуть виникнути як у стосунках між етносами, так і у відносинах етносів з державою. Інноваційність має базуватися на вивченні тенденцій національного розвитку, особливостей етнопсихології населення, традицій [3].

Підвищенню ефективності формування міжнаціональної культури іноземних студентів сприяє дотримання в освітньому процесі таких принципів: систематичності, історизму, науковості, гуманізму, світоглядного плюралізму та інтегративності знань. Принцип систематичності покликаний розкривати зовнішні та внутрішні зв'язки між теоріями, законами і фактами, використовувати міжпредметні зв'язки. Принцип історизму вимагає розглядати всі явища і події в русі та на підставі закономірних причинно-наслідкових зв'язків – від їх виникнення, через усі періоди розвитку, до зникнення. Принцип науковості передбачає розкриття причинно – наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій, включення в засоби навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки. Принцип гуманізму вимагає пояснення й оцінки історичних подій з погляду високих моральних критеріїв. Він означає пріоритет загальнолюдської моралі над усіма державними, національними, класовими, груповими та іншими інтересами. Світоглядний плюралізм утверджує існування багатьох незалежних одна від одної теорій, концепцій пізнання, методів. Він означає відмову від монополії на істину з боку однієї концепції, що забезпечує повну свободу творчості ученого, пошуковий характер досліджень минулого. Інтегративний принцип полікультурності включає у свою структуру принцип людяності, принцип справедливості, принцип релігійної терпимості, принцип рівності людей і культур, принцип індивідуальності, принцип діалогу [4].

Для реалізації поставлених завдань та з метою поглиблення досліджень міжнаціональних відносин етнополітологія озброєна низкою методів пізнання. Найважливішими з них є нормативно-ціннісний підхід, що орієнтує на розроблення ідеалу політичного устрою, функціональний метод спрямований на аналіз реального життя з усіма його протиріччями, біхейвіористський метод, що базується на дослідженні поведінки окремих груп і особистостей та антропологічний підхід як аналіз зв'язків між природою людини та існуючою в державі політикою [5, с. 13].

Методи, що охоплюють дослідження формування міжнаціональної культури спілкування, поділяються на декілька груп: загальнонаукові діалектико-матеріалістичні методи, загальні методи, спеціальні та частково-наукові методи. Діалектико-матеріалістичні методи пізнання розробляються філософією. Ця група методів визначає загальні напрями і підходи до вивчення міжетнічних взаємовідносин, озброює істориків принципами та категоріями наукового пізнання. На основі діалектики сучасна гуманістика виробляє свої методи, що відповідають цілям і завданням тієї чи іншої науки, а також особливостям досліджуваних ними явищ. У процесі досліджень застосовуються різноманітні загальнонаукові і спеціальні методи: діалектичний метод, відповідно до якого міжнаціональні відносини та національно-етнічне буття розглядаються у їх розвитку, взаємозв'язку та взаємодії; методи аналізу та синтезу, за допомогою яких визначається роль і місце національно-етнічних прав особи у системі прав людини; методи абстрагування та моделювання – для розробки механізму реалізації прав національних меншин, визначення структури міжнаціональних відносин, формулювання понять та визначень (міжнаціональні відносини, право на національне самовизначення, правові гарантії реалізації прав національних меншин, національно-культурна автономія тощо). Із спеціальних методів дослідження знайшли своє застосування: історико-правовий – для дослідження практики врахування національно-етнічних чинників у правовому регулюванні в Україні на різних етапах її історичного розвитку; формально-логічний – для формулювання понять та визначень (механізм реалізації прав національних меншин, національно-культурна автономія тощо); системно-структурний та структурно-функціональний – для дослідження існуючих нормативно-правових документів за ступенем врахування національно-етнічного чинника, для обґрунтування необхідності виокремлення групи прав людини, пов'язаних з її національно-етнічною приналежністю і самобутністю; статистичний та соціологічний – для аналізу кількісного складу національних меншин в Україні, динаміки зміни його чисельності, для дослідження практики міжнаціональних відносин, реалізації прав національних меншин в Україні, феномену національно-етнічної самоідентифікації тощо; метод прогнозування – для визначення можливих наслідків нехтування національно-етнічним чинником у правовому регулюванні, а також розробки пропозицій щодо подальшого виховання національної культури та прищеплення толерантності сучасному населенню України [6, с. 173].

У цілому, весь комплекс історичних, соціальних та гуманітарних наук, методи яких використовуються для дослідження формування міжнаціональної культури іноземних студентів в освітньому процесі, перебуває в процесі організаційного та концептуального становлення, пов'язаного із новизною об'єкта дослідження. На сьогодні ми маємо початок міждисциплінарної співпраці, що в майбутньому забезпечить розвиток історичних шкіл, що з різних боків за допомогою різних концепцій та методик пояснять сутність та закономірності історичного розвитку міжнаціональних зв'язків та міжнаціонального життя в Україні. Завдання вищої освіти в процесі формування міжнаціональної культури спілкування – це педагогічно-виховний процес, що спирається на специфічний зміст і технології освіти, забезпечує формування у студентів – представників різних культур цінностей, знань, норм, умінь спілкування для їх реалізації в полікультурному освітньому просторі медичних закладів вищої освіти України. Вдосконалення освітнього процесу передбачає врахування як культурних, так і національних особ-

ливостей, а також тих змін, що відбуваються в розвитку суспільства. Перспективи подальших досліджень у даному напрямку ми вбачаємо у розробці програм та методичних рекомендацій для викладачів медичних закладів вищої освіти з формування міжнаціональної культури спілкування студентів.

Література

1. Примачок Л. Л. Особливості виховання особистості студента-медика. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 1. С. 59-65.
2. Прилуцька О.П. Вітчизняна історична наука в умовах незалежності: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса [Електронний ресурс] http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum.
3. Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної. Київ, 1998. 368 с.
4. Заслуженюк В.С., Присакар В.В. Соціально-педагогічні проблеми виховання в учнів культурі міжнаціонального спілкування. *Нові технології навчання*. Наук.-метод. зб. / Редкол.: В.О.Зайчук (гол. ред.) та ін. Київ: ІЗМН, 1997. Вип.19. С.65-77.
5. Філософія. Навч. Посібник / За ред. І.Ф. Надольного. Київ, 2003. 457с.
6. Антонішина Т. П., Мельничук І.П. Сучасні методологічні підходи та методи в галузі дослідження україно-єврейських міжнаціональних взаємовідносин. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія*. 2009. Вип. 15. С. 173-178.
7. Степанов Є.П. Формування культури міжетнічних відносин у студентської молоді: навч. методич. посіб. зі спецкурсу для студ. пед. спец. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 157с.
8. Гора О. Методика дослідження рівня сформованості національної ідентичності студентів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. : Педагогічні науки*. 2012. Вип. 103. С. 90-100.
9. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. Київ: ТОВ "Філ-студія", 2006. 320с.
10. Калашник Н. В. Міжкультурна комунікативна компетентність майбутніх лікарів – іноземців як психолого-педагогічна категорія. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 35. С. 267-271.
11. Олійник В. В. Спілкування як комунікативний феномен: соціально-психологічні аспекти. *Питання психології. Вісник Національного університету оборони України*. 2013. № 2. С. 33.
12. Жураковська Л.А. Тенденції освітньої міграції в контексті глобалізації економічного розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2014. № 1. С. 234-242.

УПРАВЛІНСЬКА І КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСВІТЬОГО МЕНЕДЖЕРА: АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Просянюк К.
*Студентка магістратури ННІППФВК
Науковий керівник – доц. Загородній С. П.*

У період інтенсивних реформ і трансформацій освітньої сфери особливо актуалізується питання розвитку професійних компетентностей очільників закладів освіти – директорів, заступників директорів, керівників, ректорів, проректорів. До переліку компетентностей управлінця освітньої сфери входять як широкі фахові компетентності, так і вузькоспеціальні, але особливе місце відводиться управлінській і комунікативній. Науковий аналіз змісту й умов формування цих